

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Een Katechismus-preek uit het jaar 1863 van een Hongaarsch predikant.

Nu de hand des geloofs met de Gereformeerde Kerk van Hongarije zoo sterk gaat trekken, dat bijna alle onze kerkelijke bladen als om strijd in hunne kolommen wekelijks berichten geven of nadere mededeelingen doen uit het tegenwoordige en uit het verledene dezer kerk en naast het kerkelijk overzicht 1921 van de hand van één der beide redacteurs in ons Jaarboek slechts mededeelingen over de Hongaarsche Gereformeerde Kerk als farrago een plaats hebben gevonden, kan men, dunkt mij, het wel verstaan dat ik hier iets mededeel van een katechismusprek uit de tweede helft der vorige eeuw, geleverd door een Gereformeerd predikant van Pesth in Hongarije.

Dr Alabar Szabo, den lezers vast bij name wel bekend sinds hij in October en November van het vorige jaar zeven lezingen voor „onze menschen“ over het lijden en den strijd van de Hongaarsche Gereformeerde Kerk hield, heeft, o.a., ook in Utrecht een van de D.D. voor de correspondentie met de buitenl. kerken leeren kennen, gelijk zijn verlangen en bedoelen was. Bij deze kennismaking werd hij door den Deputaat, (twens Redacteur van het Jaarboek, verzocht voor dit door duizenden gelezen boekje iets over de Hongaarsche Gereformeerde Kerk te schrijven.

Door Dr Szabo daartoe bereidwillig te vinden, heeft Dr J. C. Rullmann ons een dienst bewezen; ik denk van nog grooter dienst aan de Hongaarsche kerk zelf en stellig alzoo niet weinig de inzameling bevordert, ten behoeve waarvan een gestadige opeping langzamerhand een aardig bedrag doet inkomen aan het adres van Prof. Dr T. Hoekstra, Vloedijk 13 te Kampen; welk adres toch, naar ik vermoed, wel zal worden gevonden zonder de vermelding van den dijk, die Kampen thans niet meer behoeft te beschermen tegen de hooge vlooden, die de Zuiderzee van tijd tot tijd stuwt tot voor de poorten dezer aloude stad en zonder die van dat slecht ter fame getal 13.

In genoemde mededeelingen nu lezen wij, dat ook in Hongarije na de inzinking van het Gereformeerd belijden en leven gedurende den loop van de achttiende en de eerste helft van de negentiende eeuw, een reformatie in de laatste tientallen van jaren is ontstaan.

Deze reformatie beproeft men te leiden in de banen van de aloude Gereformeerde Kerk, wijl deze een vrije kerk was, en in weerwil van staatssteun nog altijd een vrije kerk is, en in de tweede plaats, omdat de Gereformeerde kerk officieel haar oude leerstellingen nooit verloochende. Haar belijdenis is een der uitnemendste onder de Gereformeerde symbolen: de Helvetica posterior.

De Gereformeerden van het oude keizer-koninkrijk worden immer aangeduid door de hoofdletters C.H., dat is Confessio Helvetica; de Lutherischen met de hoofdletters C.A., dat beteekent Confessio Augustana.

Nevens dit Gereformeerd belijdenisschrift vond ook de Heidelbergse Catechismus ingang.

Voor mij nu ligt een preek door een Hongaarsch predikant, met den onder ons zoo goed klinkenden naam Van Andel, geschreven voor 'n uitgave van 57 leerredenen over den Heidelbergsechen Catechismus, uitgegeven bij gelegenheid van het 300-jarig bestaan van den Heidelbergsechen Catechismus. Deze uitgave geschiedde in het Hoogduitsch en werd geleverd door verschillende professoren en leeraren uit Gereformeerde kerken; daartoe uitgenoodigd door de predikanten der Gereformeerde gemeente te Elberfeld. Onder de samenstellers telde ik twee Nederlandsche theologen en worden ook Fransche en Zwitsersche gevonden en naast de overgrote meerderheid van Duitsche predikanten uit Hongarije alleen Van Andel uit Pesth.

Voordat ik iets nader mededeel van de leerrede, door Van Andel geleverd, merk ik op dat er toch nog in Duitschland wel iets, zoo niet zelfs veel, zal zijn overgebleven van den geest die meerdere van deze predikatiën kenmerkt. Wie weet of de dag niet haast zal aanbreken, dat ook in Duitschland een reformatische geest zal ontwaken, die terugroept tot Gods Woord en de waarheid, vroeger in zoovele deelen van Duitschland zoo helder en klaar beleden. Wie weet of, als er in dezen tijd een Weckruf weerklinkt, die Ruf niet in veler harte weer wakker zal roepen een herinnering aan beter en blijder verleden in het leven der kerk!

De Van Andel dan heeft in genoemde jubileumuitgave, welke ook in onze taal is uitgegeven, een leerrede over 2 Korinthe 9:15: doch Gode zij dank voor Zijne onuitsprekelijke gave, in aansluiting aan den tweehonderdigen Zondag van den Heidelbergsechen Catechismus.

De stereotype uitdrukking: in aansluiting aan... is zonder twijfel van de hand der samenstellers. In verband met hetgeen dan in de leer-

Nog eens, verschijnt er een ouderlingenblad en bewijst het door zijn inhoud, welke dan speciaal het ouderlingenambt moet raken, zijn bestaansrecht, ik zal er mij over verheugen.

Voorloopig blijf ik echter een weinig sceptisch.

— Korte Lijnen uit de Kerkgeschiedenis. II. (Slot).

Onder deze korte lijnen moet ik op nog een paar kromme lijnen wijzen.

De eerste vindt men op bl. 202:

„Hadden de broeders van deze tweede reformatische beweging eerst allerlei bezwaren, om zich kerkelijk aanstonds maar te voegen bij de reeds bestaande Gereformeerde Kerken der eerste reformatische beweging, onder welke bezwaren vooral genoemd werd een Reglement, door de Synode ontworpen voor de Commissie of Deputaten voor correspondentie met de Hooge Overheid, langzamerhand werd toch beiderzijds gevoeld, dat die beide kerkengroepen, die wezenlijk één waren, ook kerkrechtelijk vereenigd moesten worden.”

Hier tegenover dient drieërlei gesteld:

Ten eerste, dat de broeders uit de eerste reformatische beweging hun kerk den naam gaven van: Christelijke Gereformeerde Kerk en dat het dus niet aangaat te spreken van de reeds bestaande Gereformeerde Kerken. Zooals het hier staat moet dit wel misleidend werken op het jongere geslacht, dat deze actie niet heeft meegemaakt. Zij moeten wel vragen: maar als er reeds Gereformeerde Kerken bestonden, waarom hebben de broeders uit de Doleantie er zich niet dadelijk bij aangesloten? De schrijver van deze korte lijnen nam destijds het standpunt in, dat dit ook werkelijk had behooren te geschieden. En dat hij, die in den kruitdamp is geweest, zijn oorspronkelijke meening niet geheel kon loslaten en nog in zijn boek liet doorschemeren, laat zich tot op zekere hoogte verschoonen. Maar de heer Meima, de tegenwoordige bewaker, had deze kromme lijn toch moeten recht buigen. Hij had moeten corrigeren: de broeders van deze tweede reformatische beweging hadden bezwaar om zich kerkelijk aanstonds te voegen bij de Christelijke Gereformeerde Kerk.

Ten tweede: het reglement van 1869 wordt hier waarlijk al te onschuldig voorgesteld. Dit reglement gaf aan de Christelijke Gereformeerde Kerk een collegiaal karakter. Prof. Bavink erkende dit in 1884 reeds ronduit en hoopte dan ook, dat dit spoedig veranderen zou.

Ten derde: niet van de zijde der broeders uit de tweede, maar uit die der eerste reformatische beweging rezen de meeste bezwaren tegen de vereeniging. Toen in 1889 de Synode der Doleerende Kerken te Utrecht op alle punten het concept der wederzijdsche Deputaten had aangenomen, verwierp tegelijkertijd de Synode der Christelijke Gereformeerde Kerk te Kampen dit concept. Ook ging het initiatief tot vereeniging uit van de Doleerende broeders.

Wij schrijven dit niet om oude wonden open te halen, maar alleen uit waarheidsliefde, welke ons ook bij de beoefening der Kerkgeschiedenis moet leiden.

En nu nog deze kromme lijn op dezelfde bladzijde:

„Sommigen zelfs gingen niet mee en bleven als Christelijke Gereformeerde Kerken afzonderlijk staan.”

Ook dit is in strijd met de historie. De kerken als zoodanig vereenigden zich wettig. Later kwamen er bezwaarde broeders. Die scheidden zich van de Vereenigde Kerken af.

Ze bleven niet afzonderlijk staan, maar ze stichtten een nieuwe kerkengroep.

Deze noemde zich: Christelijke Gereformeerde Kerk en niet Christelijke Gereformeerde Kerken, gelijk men hier leest.

Het reglement, dat de vroegere Christelijke Gereformeerde Kerk had losgelaten, namen zij weer aan.

Daardoor werden ze weer collegialistisch. Zij werden Kerkgenootschap.

Tot zoover onze aanmerkingen. Wij meenden die niet achterwege te moeten houden.

Aan het jongere geslacht moeten de feiten naar waarheid worden voorgesteld.

Met vrijmoedigheid bevelen we de Korte lijnen van Bos-Meima aan.

Mits men bij de aangewezen kromme lijnen niet blauw potlood een uitroep tekenen of ander teken plaatst.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

De kerk en de sociale kwestie
bezien door een niet-theoloog.

Slot.

V. Kerkelijke handelingen of gebruiken.

Het prediken van beginselen moet gepaard gaan met het toepassen dier beginselen op eigen erf.

Ik wil deze laatste dingen in vragenden vorm behandelen, opdat de lezers zelf in onderlinge bespreking daarop kunnen ingaan.

Zijn de tractementen die de kerk betaalt aan predikant en koster, wel op peil?

Weet de gemeente wel, wat haar predikant aan salaris ontvangt? Ook als men meent, dat het op peil is?

Is de zitplaatsen-kwestie wel overal in den haak?

Is verhuren goed?

Is 't vaste-plaatsen-systeem goed?

Is huwelijks-bevestiging met vaste betalings-tarieven in orde?

Moet er geen regeling worden getroffen bij het aangaan aan het Heilig Avondmaal?

Is het geven van fooien bij doop en huwelijk wel goed?

Zijn de kerkvroogden en bestuurders, of hoe ze dan ook heeten, niet wat al te uitsluitend renteniers, grondeigenaars en winkeliers?

Is de armenzorg wel in overeenstemming met Gods Woord?

Moet kerkgebouw en pastorie niet meer zijn het middelpunt der gemeente?

Moeten er niet meerdere gemeente-vergaderingen komen?

Moet er niet wat meer invloed en zeggenschap worden gegeven aan de leden?

Moet het peil der catechisatie niet verhoogd en de leerstof uitgebreid?

Moet er tucht zijn over den patroon, die steeds te laag betaalt?

Moet er censuur zijn voor den dagdief?

Mag de kerk steunen bij staking, uitsluiting of boycot?

Moeten er sociale belijdenis-artikelen komen?

Moet de christen-socialist bij hardnekkig vasthouden aan zijn standpunt uit de kerk geweerd?

Men ziet dus: vragen te over. Ten aanzien van deze vragen heb ik zelf wel een meening, maar 't lijkt me beter de kwesties te hebben aangestipt, dan dat ik 'n antwoord zou geven, los van de practijk misschien.

Ten slotte:

De kerk mag niet Christelijk-Revolutionair optreden tegen den huidige kapitalistischen maatschappij-vorm.

De kerk — haar naam ontleenend aan haren Kurios, haar Heer en Heiland, zij de stad op den berg, het zuurdeeg, dat het al doorzuurt.

Door Mijnen Geest zal het geschieden, niet door kracht of geweld, d.i. door revolutie.

De kerk wachtte zich daarbij evenwel voor tweeslachtigheid, waar Dr Kuyper in zijn Calvinisme, bid 110—112, voor waarschuwde.

Voor al omdat de prediker zich van de ziel des goddeloozen moet bevrijden, — ook op het sociale levenssterrein, zooals Ezechiël het in de eerste negen verzen van hoofdstuk 33 zoo aangrijpend zegt:

En des HEEREN woord geschiedde tot mij, zeggende:

2. Menschenkind, spreek tot de kinderen uwa volks, en zeg tot hen: Wanneer Ik het zwaard over eenig land breng, en het volk des lands eenen man uit hunne einden neemt, en dien voor zich tot eenen wachter stelt;

3. En hij het zwaard ziet komen over het land, en blaast met de bazuin, en waarschuwt het volk;

4. En een, die het geluid der bazuin hoort, [wel] hoort, maar zich niet laat waarschuwen; en het zwaard komt, en neemt hem weg, diens bloed is op zijn hoofd.

5. Hij hoorde het geluid der bazuin, maar liet zich niet waarschuwen, zijn bloed is op hem; maar hij, die zich laat waarschuwen, behoudt zijne ziel.

6. Wanneer daarentegen de wachter het zwaard ziet komen, en blaast niet met de bazuin, zoodat het volk niet is gewaarschuwd; en het zwaard komt, en neemt eenen ziel uit hen weg; die is [wel] in zijne ongerechtigheid weggenomen, maar zijn bloed zal Ik van de hand des wachters eischen.

7. Gij nu, o menschenkind, Ik heb u tot eenen wachter gesteld over het huis Israëls; zoo zult gij het woord uit mijnen mond hooren, en hen van mijnentwege waarschuwen.

8. Als Ik tot den goddelooze zeg: O goddelooze, gij zult den dood sterven; en gij spreekt niet, om den goddelooze van zijnen weg af te manen; die goddelooze zal in zijne ongerechtigheid sterven, maar zijn bloed zal Ik van uwe hand eischen.

9. Maar als gij den goddelooze van zijnen weg afmaant, dat hij zich van dien bekeere, en hij zich van zijnen weg niet bekeert, zoo zal hij in zijne ongerechtigheid sterven; maar gij hebt uwe zielen bevrijd.

W. HEYNS.

Naschrift. De heer Heijns zou er prijs op stellen, dat, wanneer er lezers zijn, die met hem van gedachten willen wisselen, zij hun gevoelen kenbaar maakten. Wanneer deze stukken niet al te groot zijn, wil ik in deze rubriek gaarne plaatsruimte verleen, al zal de discussie natuurlijk beperkt moeten zijn. 't Is mij vooral te doen, om de stemmen uit de praktijk te hooren, want de nooden des volks worden dan pas goed verstaan, wanneer het volk ook zelf die nooden openbaar maakt, en, in gebondenheid aan het Woord des Heeren, wijst op de geestelijke levensvervulling, die het noodig heeft.

K. D.